

דפני הכפר דרו עינינו

ספר

זהר תקדוש

עם באור
תקתור ותכבוד

עיר וקריית שמואל נה"ח

התאחדות חסידי חסידי

מאמר לפרשת בלק

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם ב"ק אדמו"ר רבי מאיר אביהצירא זיע"א

מהדורת קרן שלום ברב

עם ישראל ואומות העולם בסוד 'רישא' ו'זנבא'

**אמר רבי יהודה, האי בישראל נדאי וְהכי הוא, אָבֵל באומות העוֹלָם
דְחִמְיָא כְּהאי גְוֹנָא מאי טעמָא, אָמַר לִיה נְדאי שְפִיר
הוא דְקָא אָמַרְתָּ.**

הַפְתָּר וְהַפְּבֹד

הקדמה: מאמר זה מבואר בשער מאמרי רשב"י^א, ומבואר שם שלספירת המלכות [-הנוקבא הכוללת של עולם האצילות], יש עשר ספירות פרטיות, וספירת המלכות הפרטית שלה שהיא המדריגה האחרונה שלה נקראת 'זנבא', וממנה משתלשל יניקת אומות העולם. ואילו ט' ספירותיה העליונות הן 'רישא' דילה, ובהן אחוים ישראל. המאמר שלפנינו עוסק בענין היחס בין ישראל ואומות העולם, ויבואר שאומות העולם הן כמו ה'זנבא' [-זנב הנחש], ומונהגים לפי עם ישראל שהם כמו ה'רישא'.

הנהגת אומות העולם נקבעת לפי הנהגת עם ישראל

במאמר הקודם התבאר שבליה מפקידים בני האדם את נשמתם לשכינה, וביום מחזירה להם השכינה את הפיקדון והם נעורים משנתם, במאמר זה בא לבאר מדוע אם כן קיימת הנהגה זו באומות העולם, שהרי לכאורה אינם ישיכים בהנהגת המידות העליונות.

אמר רבי יהודה - רבי יהודה מקשה על מאמרו של רבי אלעזר, שפירש לעיל שלפני השינה מוסרים ישראל את נשמתם כפיקדון לשכינה, ולכן חוזרים ונעורים ביום, עוד אמר רבי אלעזר שמה שיש ביכולת בני אדם להיות נעורים כבר מבעוד לילה, בכדי שיוכלו לעסוק אז בתורה, ויש להקשות **האי בישראל נדאי** - טעמים אלה הם ודאי נכונים בעם ישראל, כי הנהגתם לפי הנהגת המדות העליונות,

ומוסרים נשמתם כפיקדון למלכות השולטת בליה, **וְהכי הוא** - ולכן כך היא הנהגתם של ישראל בענין שנתם וקימתם, **אָבֵל באומות העולם דְחִמְיָא כְּהאי גְוֹנָא** - אבל באומות העולם שרואים שהנהגתם גם היא בזה האופן, שאף הם ישינים בלילה ונעורים בבוקר, ומקצתם מקיצים משנתם כבר מבעוד לילה, **מאי טעמָא** - מה הטעם והסיבה שמונהגים כך, הרי לכאורה אומות העולם אין הנהגתם כפי הנהגת המדות העליונות, ואינם מוסרים נשמתם כפיקדון לשכינה בליה, וגם לא שייך בהם הענין שיתעוררו מבעוד לילה לעסוק בתורה כישראל, **אָמַר לִיה** - אמר רבי אלעזר לרבי יהודה, **נדאי שְפִיר הוא דְקָא אָמַרְתָּ** - ודאי יפה שאלת.

מקורות וצייונים

ושכיבת לעפרא תוך הקליפות בסוד עפר המשכן, וזנבא דילה שהיא מלכות שבה התחוננה, נשאה אקופה למעלה באצילות כנ"ל, והיא השולטת תתה בזמן הגלות, ולכן ישראל הנאחזים ברישא דילה, כיון שרישא שכיבת לעפרא, גם הם עומדים בגלות המור הזה, אבל אומות העולם שהם זנבא נאחזין ונשפיעין מצד זנבא דילה שהוא קיים וזקוף למעלה ושולט בגלות, ולכן יש להם עתה שררה ומלכות, ע"כ.

ב. באמת ליעקב (כת"י) ביאר שהשאלה היא על מה שישנם גוים המתעוררים בעוד לילה, אף שלא שייך בהם הענין 'לראות היש משכיל דורש את אלוקים' (תהלים י"ב), לקום בחצות לילה, כמבואר בסוף המאמר הקודם לגבי ישראל.

א. וז"ל שער מאמרי רשב"י (לה ע"ג): אבל הענין בקיצור הוא כמה שהודעתין במקום אחר (עץ חיים שער כט פ"א) כי נוקבא דזיער אנפין לא נאצלה מתחילתה רק בסוד נקודה עשירית שבה בלבד וכו', אבל שרשה הראשון לא היה לה רק מלכות שבה בלבד, כלולה מעשר בסוד כללות בלבד, ובזמן חורבן בית שני נתמעטה נוקבא דזיער אנפין, וכל זמן הגלות הזה בימי החול שלא בשעת התפילה לא נשאר בה רק מלכות שבה בלבד, ושאר התשעה ראשונות שבאו לה מזיער אנפין ירדו למטה בתוך הקליפות, בסוד [שדרשו בגמרא (מגילה ו.)] 'אמלאה החרבה' (יחזקאל כו ב), לא נתמלאה צור אלא מחרבה של ירושלים, ונמצא כי תשעה ראשונות שבה הנקראים רישא דילה ירדו למטה,

פְּתַח וְאָמַר (במדבר כג ח), **'מָה אֶקוּב לֹא קִבַּה אֵל וּמָה אֲזַעֵם לֹא זָעַם יְהוָה, תָּא חֲזִי, כְּגוֹנוֹנָא דְאִית לְעֵילָא אִית לְתַתָּא, לְעֵילָא אִית יַמִּינָא וְאִית שְׂמאַלָא, לְתַתָּא יִשְׂרָאֵל וְעַמּוּן, יִשְׂרָאֵל**

הַפְתָּר וְהַכְבֹּד

כדי לבאר מדוע הנהגת אומות העולם תלויה בהנהגת עם ישראל, פותח לדרוש בדברי בלעם שאינו יכול לקלל את ישראל מבלי למצוא שורש לקללתו למעלה, כמו שאמר 'מה אקוב לא קבה אל', ונודעים דברי הגמרא (ברכות ו.)² שבלעם היה יודע את זמן כעסו של הקב"ה בכל יום, וחפץ לקלל את ישראל באותה שעה, אלא שכל אותם ימים לא זעם הקב"ה כלל, וממילא לא היתה יכולת ביד בלעם לקללם.

במאמר שלפנינו מבאר רבי אלעזר את מהות הדברים בשרשם בהנהגת הספירות העליונות, ומלמדנו היכן בלעם וכלל אומות העולם אחוזים בהנהגה העליונה, כי מחד גיסא בלעם היה 'יודע דעת עליון', שיכול היה לראות את מהות מצבה של ספירת המלכות, וראה שבאותם הימים שהיא נוטה רק אל מידת החסד, ומאיך גיסא איננו יכול לעורר דין וקבלה על ישראל, כיון שאחיותו היא רק ב'זנבא', ואינו יכול לפעול בלי הנהגת ה'רישא' ששם אחוזים רק ישראל לבדם.

רבי אלעזר מקדים בדרשה כדי להשיב על שאלת רבי יהודה, **פְּתַח וְאָמַר** - פתח לדרוש את הפסוק (במדבר כג ח) **'מָה**

מקורות וציטוטים

עשיתי עמכם שלא כעסתי בימי בלעם הרשע, שאלמלי כעסתי לא נשתייר משונאייהם של ישראל שרד ופליט, והיינו דקאמר ליה בלעם לבלק (במדבר כג ח) 'מה אקב לא קבה אל, ומה אזעם לא זעם ה', מלמד שכל אותן הימים לא זעם.

ד. הרמ"ק גיטא אחרת כאן בדברי הוותר: 'כגונא דאית לעילא אית לתתא, אית ימינא ואית שמאלא, ישראל לימינא קדושה דמלכא עילאה קדישא, ושאר עמון לשמאלא בסטרא דרוח מסאבא וכולו לתתא מכולו דרגין לשמאלא', [ולא כגורסטנו, **'לעילא** אית ימינא ואית שמאלא, **לתתא** ישראל ועמון] ופירש הרמ"ק, **'לעילא'** הוא מדרגת הקדושה, **'לתתא'** הוא מדרגת הסומאה, וכן הקדושה היא הימין והסומאה שמאל.

ה. עפ"י הסולם.

ו. כתב הרמ"ק: 'כל מדרגות הקדושה יקרא עתה בשם ימין וכל מדרגות החיצונים יכונה עתה בשם שמאל', ע"כ. והיינו אף שוודאי גם למעלה בקדושה יש ימין ושמאל חסד וגבורה, אבל בערך כולל הסטרא אחרא כלפי הקדושה היא כשמאל כלפי הימין, שכן כל מדרגות הסומאה והדין משתלשלות ויורדות מצד השמאל שבו מידת הדין כמו שהתבאר כאן בהמשך דברי הוותר 'כולו לתתא מכולו דרגין לשמאלא'.

והרמ"ק מבאר ששאלת רבי יהודה על אומות העולם כיצד נעורים משנתם סובבת על כל מה שהתבאר במאמר הקודם לגבי ישראל, וז"ל: קשיא ליה [-לרבי יהודה] תלת, חדא שלא שייך בהו [-באומות העולם] פקדונא, אם כן לא הוה ליה להחדר [את הנשמה בלילה], שנית דלא שייך בהו [הנהגת] 'אילנא דחיי', [ואם כן אמאי מהדר אפילו בצפרא [שהרי התבאר לעיל שחורת הנשמה למי שניער ביום, היא ע"י 'אילנא דחיי'] שלישי דלא שייך בהו דלא יהא פתחוהו [לתרץ עצמם שאינם קמים בחצות לילה לעבודת הבורא, כמו שביאר למעלה לגבי ישראל], אם כן אמאי מתערין בחצות לילה, ע"כ.

ג. זה לשון הגמרא בברכות שם: תניא 'ואל זועם בכל יום' (תהלים יב), וכמה זעמו ורגע, ואין כל בריה יכולה לכוון אותה שעה חוץ מבלעם הרשע, דכתיב ביה (במדבר כו טו) 'ויודע דעת עליון', השתא דעת בהמתו לא הוה ידע, דעת עליון הוה ידע, אלא מלמד שהיה יודע לכיון אותה שעה שהקדוש ברוך הוא כועס בה. והיינו דאמר להו נביא לישראל (מטו ו ה) 'עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב' וגו' [ומה ענה אותו בלעם בן בעור, 'מן השמים עד הגלגל למען דעת צדקות ה' (ספ.)], מאי 'למען דעת צדקות ה', אמר רבי אלעזר, אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, דעו כמה צדקות

**אֲתֹאחֲדֶנּוּ לְיָמֵינוּ בְּקִדּוּשָׁא דְמַלְכָּא קִדְיָשָׁא, עֲמִין עוֹבְדֵי בּוֹכְבִים
וּמְזֻלֹת לְשִׁמְאַלָּא לְסִטְרָא דְרוּחַ מְסֻאָבָא, וְכִלְהוּ לְתַתָּא מִכְּלָהוּ
דְרַגְיָן דְשִׁמְאַלָּא.**

וְכִלְהוּ דְרַגְיָן אַחֲרֵיהּ דָּא בְרָא, עַד דְתַלְיִין מִן רִישָׁא. וּכְגֻוּנָא

הַפְתָּר וְהַפְּבֹד

אחר שביאר שישראל נאחזים בצד ימין של ההנהגה העליונה, והאומות משתלשלים בצד השמאל, מבאר מדוע תלויה הנהגת האומות בהנהגת ישראל.

וְכִלְהוּ דְרַגְיָן אַחֲרֵיהּ דָּא בְרָא - וכל המדרגות אחוזות זו בזו, מתחתית מדרגת הטומאה ששם מקום אומות העולם בעולם הזה, עד שרשם העליון למעלה בספירות הקדושה שהוא בספירת המלכות של הנוקבא דזעיר אנפין,² **עַד דְתַלְיִין מִן רִישָׁא** - עד שתלויים ונאחזים בראש, והיינו דאזותה ספירת המלכות של הנוקבא דזעיר אנפין דאצילות שממנה תלויים ויונקים הקליפות ואומות העולם היא תלויה ומונהגת על ידי ה'ראש' של ספירת המלכות,³ שהם תשעת ספירותיה העליונות שבהם אחוזים ומושרשים עם ישראל יי, **וּכְגֻוּנָא**

אֲתֹאחֲדֶנּוּ לְיָמֵינוּ בְּקִדּוּשָׁא דְמַלְכָּא קִדְיָשָׁא - ישראל נאחזים בצד הימין בקדושתו של זעיר אנפין הנקרא 'המלך הקדוש', **עֲמִין עוֹבְדֵי בּוֹכְבִים וּמְזֻלֹת לְשִׁמְאַלָּא** - ואומות העולם שהם עובדי כוכבים ומזלות נאחזים בצד השמאל, והיינו שאחוזים במדרגות התחתונות של צד השמאל ושם יש אחיזה לצד הרע,⁴ והם **לְסִטְרָא דְרוּחַ מְסֻאָבָא** - לצד רוח הטומאה,⁵ **וְכִלְהוּ לְתַתָּא מִכְּלָהוּ דְרַגְיָן דְשִׁמְאַלָּא** - ואומות העולם וכל מדרגות הטומאה הם בתחתית כל המדרגות של צד השמאל, כי למעלה בצד השמאל דקדושה, אין בו כלל אחיזה לרע ולטומאה, אלא שבסוף כל המדרגות של צד השמאל נאחזת ויונקת רוח הטומאה, ושם הוא מקומן של האומות.⁶

מְקוּרֹת וְצִיּוּנִים

משתיתותועומדת גבוהה הקדושה ולשמאלה אלא למטה ממנה, וכתב שכל בחינת אצילות בריאה יצירה עשייה הטמא, הוא למטה מאצילות הקדוש, ומתחיל מקומו של אבי"ע הטמא רק מבריאה ומטה. והוסיף לבאר שם, שאף בבריאה הקליפה אינה עומדת אלא 'לתתא' שאינה מתחילה ממקום הג' ראשונות של הבריאה, אלא רק למטה ממקום תחילת הו' תחתונות עומדת שם בצד שמאל ששם ספירת הגבורה, וכן בקליפה דיצירה ודעשייה שאינה מתחילה במקום ג' ראשונות שבהם, [כמבואר בעין חיים (שער מה פ"ב)].

יא. ראה בקרני אור שפירש שאומות העולם באים ממדרגה התחתונה של כל המדרגות הנאחזים בשמאל, ואחוזים ממדרגה למדרגה עד השמאל האמיתי של קדושה שהוא צד הגבורה.

יב. כמו שהובא לעיל משער מאמרי רשב"י שלנוקבא דז"א שהיא המלכות הכוללת של האצילות יש עשר ספירות פרטיות, והמלכות שלה היא ה'זנבא'.

יג. באמת ליעקב (כת"י) כתב שחלק ה'ט' ספירות העליונות של ספירת המלכות נקראים 'ראש' על פי המבואר שהם באים לה תכוספת מפרצוף זעיר אנפין הנקרא 'ראש', והוסיף לבאר שמאות ה'ט' ספירות נשפעים ישראל מפני שאלו ה'ט' ספירות מגיעים לה מ'זעיר אנפין' הנקרא 'שראל', וכמו שכתב הוזהר למעלה שישראל אחוזים בקדושה ד'מלכא קדישא' שהוא זעיר אנפין, ויבואר שהיינו במה שניתן במלכות מ'זעיר אנפין'.

יד. עפ"י מקדש מלך ואמת ליעקב (כת"י).

ז. אמת ליעקב (כת"י). וכן בהרבה מקומות בוזהר נקרא זעיר אנפין 'מלכא קדישא', וספירת המלכות נוקבא דליה נקראת 'מטרונתא' (ראה זוהר צו לא). וראה לקמן שהבאנו מהאמת ליעקב שישראל שרשם מ'ט' ספירות העליונות של המלכות, ואותן ט' ספירות באות לה מ'זעיר אנפין' כמו שהתבאר ולכן נקראים 'רישא' על שמו שזעיר אנפין הוא ראש לעומת המלכות, ומבואר לפי זה מה שכתב כאן הוזהר שישראל אחוזים ב'מלכא קדישא' הוא ז"א משום שאחוזים בט' הספירות העליונות שבאות לה מזעיר אנפין.
ח. כתב הרמ"ק: כל צד הטומאה הם זה לעומת זה מתדמין אל הקדושה כקוף בפני אדם, ע"כ. לכן גם למעלה וגם למטה תמיד הקדושה והסטרא אחרא הם זה לעומת זה.

ט. הסולם.

י. מה שאמר 'וכולהו לתתא מכל דרגין דשמאלא' ביאר בזה הרמ"ק בשני אופנים. האופן הראשון, שבצד הימין עומדים ישראל ברום מדרגות הקדושה, והיינו שהם אף למעלה ממדרגת המלאכים, ולעומתם אומות העולם הם למטה מכל מדרגות הטומאה שבשמאל, וזה המכונה 'וכולהו' [-אומות העולם] לתתא מכולהו דרגין לשמאלא'. ובאופן השני ביאר, 'וכולהו לתתא לשמאלא' היינו שכל מדרגות הקליפה שבשמאל הן למטה מכל מדרגות הקדושה, ואינם שוים במדרגתם זה בימין וזה בשמאל אלא ימין עליון למעלה ושמאל תחתון למטה.

ובאמת ליעקב פירש לשון הוזהר על דרך הרמ"ק, שהקליפה אינה

דְּרִישָׁא נְטִיל, בְּתַהוּא גְוֹנָא נְטִיל וְנָבָא דְאִיהִי תַתְּאָה, מְאִי טַעְמָא, בְּגִין דְּאֶחִיד בִּיהַ, וּבְגִין כְּן, עֲמִין עוּבְדֵי כּוּכְבִּים וּמְזֻלֹת, בְּתַהוּא סֵטֶר מְסַאָבָא דְלַהוֹן, הָכִי אֶתְדַבְּרוּ.
בְּלָעָם הוּא אֲשַׁתְּמַשׁ בְּכֻלְהוֹן כְּתָרִין תַּתְּאִין, וְהוּא הָוָה חֲמִי

הַפְתָּר וְהַפְּבֹד

ומשתלשלים מה'זנבא' האחוז ב'רישא'¹⁷, בְּתַהוּא סֵטֶר מְסַאָבָא דְלַהוֹן הָכִי אֶתְדַבְּרוּ - באותו צד הטומאה של אומות העולם הם מתנהגים כפי הנהגת ישראל¹⁸, כפי שהתבאר שמחמת ששרשם למעלה שב'זנבא' מונהג על ידי ה'רישא' שהם ט' ספירותיה העליונות של ספירת המלכות שהוא שורש נשמות ישראל לכן גם בצד הטומאה שלהם הם מתנהגים כפי הנהגת ישראל.¹⁹

ועתה יחזור לבאר את דברי בלעם שאמר 'מה אקוב לא קבה אל'.

בְּלָעָם הוּא אֲשַׁתְּמַשׁ בְּכֻלְהוֹן כְּתָרִין תַּתְּאִין²⁰ - בלעם השתמש בכל עשר הספירות התחתונות של הקליפות²¹, וְהוּא הָוָה חֲמִי

מְקוּרֹת וְצִיּוּנִים

דעת דקדושה. וראה להלן בהמשך המאמר שמבואר שבלעם היה אחוז ב'זנבא' ורצה לקלל את ישראל, ולא עלתה בידו.
20. הרמ"ק ביאר וז"ל: 'מאי טעמא' קשיא ליה כי אחר שהם למטה ואינם מצויים יחד, אם כן למה ידמה זה לזה, כיון שאינם מדרגות שוות, ותיריך 'בגין דאחיד' שאין להם כח יניקה אלא מצד הקדושה, כדכתיב (תהלים קד כא) 'הכפירים שואגים לטרף' לפיכך פעולתם ידמה לפעולת הכח המעמידים והמחיה אותם, ע"כ.
21. מוקדש מלך.
22. פירש הרמ"ק שלאומות העולם והקליפות המחיות אותם אין כח יניקה אלא מצד הקדושה. וכן כתב המוקדש מלך שגם המלכות של הנוקבא שהיא ה'זנבא' עיקר יניקת חיותה הוא מהרישא שהם הט' ספירות העליונות.
23. דמשק אליעזר.
24. ע"פ מוקדש מלך.

25. נ"א: בְּלָעָם הוּא אֲשַׁתְּמַשׁ בְּכֻלְהוֹן דְּרִגִין תַּתְּאִין. ולגירסא זו פירש הסולם שבלעם השתמש בכל המדרגות התחתונות היורדות מהמלכות' כלומר משרשם עד מקום השתלשלות אומות העולם בעולם הזה.
26. דמשק אליעזר. וכמו שהתבאר למעלה שכל מדרגות הקליפה הם תחת הקדושה.

27. ע"פ שער מאמרי רשב"י שהובא לעיל. ועל מהות ענין זה של ה'זנבא', ראה בביאור הגר"א לספרא דצניעותא (פ"א), שמצאנו כבר בפרשיות יציאת מצרים ענין זה של 'זנב הנחש' כשורש לכחם של אומות העולם. ומבאר שזה הענין שבזמן שהורה ה' למשה ללכת לפרעה ולמצרים ציוה אותו ה' להשליך את המטה שבידו ונהפך לנחש, ואחוז בזנבו ושוב נהפך למטה, ששם בזנב הנחש הוא שורש אחיות אומות העולם, ובפעולתו הכניע לפרעה ולמצרים. וז"ל הגר"א: שמה שאמר הקב"ה למשה רבינו ע"ה, 'ואחוז בזנבו, וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפי' (שמות ד ד), ש'יהיה לעץ יבש ובוה יחלש כח פרעה, ולכן אמר לו לאחוז בזנבו ששם אחיות פרעה, ורמו לו שבידו יחלש פרעה, שכל המופתים היה בשליחת ידו וכאן התחיל להתחלש, ע"כ. וראה עוד שם בדבריו שזה ענין תניני [נחשין] מצרים שהכניעום משה אהרן.

עוד ביאר שם הגר"א, שבלעם ופרעה כל יניקתם היתה ממקום 'זנב הנחש', וזה על פי המבואר בזהר שחוש השדרה הוא כמו נחש, זנבו למעלה במקום העורף ופיו למטה במקום הפעור, ופרעה היה אחוז למעלה בעורף מקום זנב הנחש, ולכן היה צריך להכניעו בכך שאחוז בזנב הנחש. וגם בלעם היה אחוז למעלה במקום העורף ששם מקום הדעת, והיה זה לעומת זה למשה רבינו ע"ה שהוא

בְּהַאי תַּתְּאָה דְּאִיהוּ זִנְבָא, דְּלֹא יְכִיל לְאַתְדַּבְּרָא אֱלֹא בְּרִישָׁא,
בְּגִין כֶּךָ אָמַר, 'מָה אַקוּב לֹא קְבֵה אֵל', דְּתַהוּא רִישָׁא עֲלָאָה לָא
אֲשַׁתְּכַח בְּדִינָא בְּאִינוּן יוֹמִין.

וְאִף עַל גַּב דְּהַאי אֵל אֲוִקִּימָנָא, הַאי מַלְכוּתָא קְדִישָׁא
נְטִיל שְׂמָא כְּגוֹנָנָא דְכֻלָּא, וְהַאי טַב וְחָסֵד דְּהַאי עֲלָמָא,

הַפְתָּר וְהַפְּכוּד

לפי שפירשנו את דברי בלעם 'מה אקוב לא קבה אל', שהמלכות נקראה באותה שעה בשם 'אל' ולא נמצא בה זעם ודין, מקשה עתה איך נקראת ספירת המלכות 'אל', הרי בכל מקום הכינוי 'אל' הוא לספירת החסד העליונה הראשונה מז' ספירות, ולא למלכות הנקראת בדרך כלל בשם 'אדני' או 'אלהים'.

וְאִף עַל גַּב דְּהַאי אֵל אֲוִקִּימָנָא - ואף על פי ששם 'אל' כבר העמדנו במקום אחר שהיא במדת החסד העליונה^ב, וכמאמר הפסוק (תהלים נב ג) 'חסד אל כל היום'^ג, וכיצד אם כן ביארנו שקרא בלעם לספירת המלכות 'אל', ומתרחץ **האי מלכותא קדישא נטיל שְׂמָא כְּגוֹנָנָא דְכֻלָּא** - אלא שספירת המלכות הקדושה כיון שמקבלת שפע מכל הספירות נקראת גם בשמות כל הספירות העליונות ממנה, ולכך נקראת גם בשם אל כמו ספירת החסד^ה, **וְהַאי טַב וְחָסֵד דְּהַאי עֲלָמָא** - והמלכות שנקראת אל היא הטוב והחסד^ד של

בְּהַאי תַּתְּאָה דְּאִיהוּ זִנְבָא - והוא היה מסתכל בזנבא שהיא ספירת המלכות של הנוקבא, שבלעם היה שייך ואחוז בו ולכך יכול היה גם להסתכל בו כדי לראות אם יוכל לקלל^א, ואמנם ראה **דְּלֹא יְכִיל לְאַתְדַּבְּרָא אֱלֹא בְּרִישָׁא** - שאותה המלכות של הנוקבא אינה יכולה להתנהג אלא על ידי ה'ראש' שהם ט' ספירותיה העליונות, **בְּגִין כֶּךָ אָמַר** - בגלל כך אמר בלעם שאינו יכול לקלל, שהרי **'מָה אַקוּב לֹא קְבֵה אֵל'** - היאך אוכל לקלל אם אין שורש לקללה, כי ראה שהמלכות נקראה באותם ימים בשם 'אל' שהוא שם של מדת החסד שאין בו כעס ודין^ב, והטעם שהמלכות נקראה כן משום **דְּהַוּא רִישָׁא עֲלָאָה לָא אֲשַׁתְּכַח בְּדִינָא בְּאִינוּן יוֹמִין** - שאותו הראש העליון של ספירת המלכות שהם ט' ספירותיה העליונות^ג, לא נמצא כעס ודין באותם ימים.

מקורות וציטוטים

אדני' במלכות. וכן מובאר בוהר (לעיל ז): 'אל' בכל אתר חסד הוא, כבוד דאת אמר (דברים י ז) 'האל הגדול' - שם 'אל' בכל מקום הוא חסד כמו שנאמר האל הגדול, ותואר ה'גדול' הוא על מידת החסד כנודע ממאמר הכתוב (דה"א כט יא), 'לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת וגו'. ועוד מובא שם בוהר, ששם 'אל' עיקרו הוא במידת החסד מהפסוק 'חסד אל כל היום'.

בה. רמ"ק ומקדש מלך.

בג. ס"א: ואף על גב דהאי אל אוקימנא באתר אתרא עלאָה - ואף על פי ששם 'אל' העמדנו במקום אחר עליון שהיא מידת החסד, והוא טב וחסד דעלמא - ושם זה של מידת החסד ממנו תחילת השפעת הטוב והחסד בעולם. האי מלכותא קדישא נטיל שְׂמָא כְּגוֹנָנָא דְכֻלָּא - ספירת המלכות הקדושה לוקחת את השם של הספירות שלמעלה ממנה.

ג. הרמ"ק מבאר את ב' לשונות 'טוב וחסד', שהם שתי בחינות, 'טוב' הוא הטבה רק לטובים, ו'חסד' הוא גמילות חסד לצדיקים ולרשעים. והוא על פי הוהר פרשת תרומה (ח"ב קסח): וז"ל: אמאי

בג. כתב באמת ליעקב (כת"י) וז"ל: בלעם היה חכם גדול והיה יודע להשתמש בכל ספירות הטומאה, ואין אדם וגוי אחר שיודע זה הענין כמותו, והוא שהיה חכם גדול בזה, היה רואה שזה המלכות דמלכות דאצילות שהיא תתאה שהיא זנבא אינו יכול להתנהג אלא על ידי הראש.

כד. מקדש מלך.

כה. מבאר האמת ליעקב (כת"י) כי מה שאמר 'רישא עילאה' משום ששורשו של ה'ראש' שהוא הכינוי כאן לט' ספירות העליונות של המלכות, הוא מזעיר אנפין שהם באים למלכות כתוספת על ידו, וכיון שזעיר אנפין הוא הרי הפרצוף עליון מהמלכות, לכן נקראים ה'ט' עליונות שלה שבאים מז"א 'רישא עילאה'.

כו. כתב הרמ"ק דקושיית הוהר היא דשם 'אל' הוא בחסד, וחסד אינו רישא לקליפות חס ושולם, שהקליפות אינם אחוזין למעלה מהנוקבא.

כז. ענין זה ששם 'אל' הוא בחסד מובאר בהרבה מקומות, ומהם בוהר (ח"ב קעח). שביארו שמות שבע הספירות, א"ל בחסד, 'אלהים' בגבורה, יהו"ה בתפארת, צבאו"ת בנצח והוד, שד"י ביסוד,

וּבְגִין כֶּן אֶקְרִי אֵל, אֵלָא דְאִיתּוּ 'זוּעִים בְּכֹל יוֹם', דְאִשְׁתַּבַּח
בֵּיה דִּינָא.

וְתָא חֲזִי, 'אֵל שְׂדִי' (בראשית לה יא) הָא אוֹקִימָנָא דְבֵיה
סְפוּקָא דְעֵלְמָא וְאִיתּוּ אֱמַר לְעוֹלָם דִּי, דְהָא הָא אֵל
הוּא דְאִזְדוּג בְּהַדְיָה, וּבְגִין כֶּן אֶקְרִי אֵל שְׂדִי, אֵל שְׂדִי.

הַפְתָּר וְהַפְּבֹד

מביא ראייה נוספת שאף ה'מלכות' נקראת 'אל'.
וְתָא חֲזִי - ובא וראה, את הכתוב בפסוק
(בראשית לה יא) **'אֵל שְׂדִי'** - שנקראת
המלכות בפסוק זה בשם 'אל', **הָא אוֹקִימָנָא**
דְבֵיה סְפוּקָא דְעֵלְמָא - וכבר העמדנו
שהשם 'שד' הוא בספירת היסוד שנקרא 'שד'
משום שממנו יש די סיפוק מזונם של בני
העולם, שהוא משפיע את שפע כל הספירות
שמעליו אל המלכות שתחתיו והמלכות
משפיעה לעולמות בריאה יצירה עשייה^א, **וְאִיתּוּ**
אֱמַר לְעוֹלָם דִּי - ועוד סיבה שנקרא היסוד
בשם 'שד' שעל ידו קרא לעולמו די כי היסוד
הוא סיומא דגופא^א, ומה שנקרא 'אל שד' הוא
משום **דְהָא הָא אֵל הוּא דְאִזְדוּג בְּהַדְיָה**
- שאותה ספירת המלכות הנקראת 'אל'
מתחברת עם היסוד הנקרא 'שד', **וּבְגִין כֶּן**
אֶקְרִי אֵל שְׂדִי - ולכן נקרא היסוד 'אל שד',
אֵל שְׂדִי - מחמת שהמלכות מתחברת עמו

העולם הזה כי היא המשפיעה את השפע
לעולמות בריאה יצירה עשייה התחתונים^א, **וּבְגִין**
כֶּן אֶקְרִי אֵל - וכמו שספירת החסד נקראת
'אל' על שם החסד שמשפיעה לספירות שתחתיה,
כך המלכות בגלל אותו טוב וחסד שמשפיעה
לעולמות נקראת גם המלכות בשם 'אל'^ב,
אֵלָא - אלא שספירת המלכות אינה חסד גמור
כמו ספירת החסד העליונה שנאמר עליו
'חסד אל כל היום', אבל ספירת המלכות בשם
אל שבה יש דין **דְאִיתּוּ** - שהוא מה שאמר
הפסוק (תהילים ז יב) **'אֵל זוּעִים בְּכֹל יוֹם'** -
על המלכות הנקראת 'אל', וזאת משום
דְאִשְׁתַּבַּח בֵּיה דִּינָא - שמצוי בשם 'אל' שבה
גם 'דין', כי ספירת המלכות היא שורש לכל
מידת הדין על התחתונים וכדאמרין 'דינא
דמלכותא דינא'^ב, אבל באותם הימים לא היה
בה דין ולא נקראת 'אל זועם'^ב, על כן אמר
בלעם 'מה אקוב לא קבה אל'.

מקורות וצייונים

ושמות אלו יחד [ע"ה] בגימטריא א"ל זו"ע"ם. וביאר לפי זה,
שבלעם רצה למשוך הדין מכל ג' עולמות בריאה יצירה עשייה ולא
יכל, ולכן כנגד עולם הבריאה שהוא בדעת אמר 'מה אקב'
שמספרו נגד [המלך] 'בלע' שהוא בדעת, וכנגד עולמות יצירה
ועשייה אמר 'ומה אזעום' נגד א"ל זו"ע"ם שהוא כמספר א"ל הו"יה
וא"ל אדנ"י.

וראה עוד בעץ חיים' (שער ח פ"ד) שבלעם עצמו הוא כנגד מלך
בלע, וז"ל: בלע בן בעור זה דעת, וכבר הודעתין כי בלעם הוא
בלע כמו שאמרו רבותינו ז"ל, והוא בסוד דעת דקליפה אשר על
כן היה שקול באומות העולם כמשה בישראל, לפי שמושה בחינת
דעת עליון דבאב שבועיר אנפין, והנה זהו הענין 'וידוע דעת
עליון' הזמנר בבלעם שיצא מהסיגי דעת זה.

ל.ה. מקדש מלך.

ל.ו. רמ"ק.

אקרי טוב, ואמאי אקרי חסד, טוב איהו כד כליל כלא בגויה, ולא
אתפשט לנחתא לתתא, חסד כד נחתא לתתא, ועביד טיבו בכל
בריין בצדיקי וברשיעי ולא חישי, ואף על גב דדרגא חד הוא. מנלן,
דכתיב (תהלים כג ו) 'אך טוב וחסד ירדפוני', אי טוב למה חסד, ואי
חסד למה טוב, דהא בחד סגיא, אלא טוב כליל כלא בגויה ולא
אתפשט לתתא, חסד נחית ואתפשט לתתא, וון כלא צדיקי ורשיעי
כחדא, ע"כ.

ל.א. מקדש מלך.

ל.ב. אמת ליעקב (כת"י).

ל.ג. עפ"י רמ"ק.

ל.ד. כתב הרמ"ז שבלעם רצה למשוך עליהם דין מג' עולמות
בריאה יצירה עשייה, וזה נרמז בכתוב 'מה אקוב' 'ומה אזעום',
ודבריו לפי דברי האריז"ל בשער מאמרי רשב"י (מה), שעולם
היצירה ועולם העשייה סודם הוא בשמות א"ל הו"יה וא"ל אדנ"י

וְעַל דָּא 'מָה אָקוּב לֹא קִבְה אֵל', בְּגִין כֶּךָ, כְּגוֹנָא דְאַתְעַר רִישָׁא
הֲכִי נִמְי אַתְעַר תְּתָאָה.

הַכְתָּר וְהַכְבוֹד

הקדושה, ומתרץ בְּגִין כֶּךָ - ובגלל כן שאומות
העולם יונקים ומשתלשלים מ'זנבא' דקדושה,
לכן כְּגוֹנָא דְאַתְעַר רִישָׁא - כמו
שמתעוררים ישראל ביום שהם מושרשים
ב'רישא' של ספירת המלכות, הֲכִי נִמְי אַתְעַר
תְּתָאָה - כך גם מתעוררים אומות העולם
המשתלשלים מהחלק התחתון של ספירת
המלכות שהוא ה'זנבא', וכמו שהתבאר שה'זנבא'
מושפע ומתנהג תמיד כמו ה'רישא' לֵאלֹהֵי, לכן
הנהגת אומות העולם בשכבם ובקומם כישראל.

והיא ה'אל' של 'שדי' ל'. וְעַל דָּא 'מָה אָקוּב
לֹא קִבְה אֵל' - ועל שם אותה המלכות
הנקראת 'אל' אמר בלעם 'מה אקוב לא קבה
אל' שבאותה שעה שלטה במלכות רק מידת
החסד, ולא התעוררה כלל מידת הדין.
ועכשיו חוזר רבי אלעזר ומתרץ את קושית רבי
יהודה שהקשה בתחילת המאמר מה
טעם הנהגת אומות העולם שהם ישנים בלילה
וניעורים ביום ויש מהם המקיצים בעוד לילה,
והלא אין הנהגתם כהנהגת עולמות ומדות

מקורות וציונים

נקרא גם בשם 'אל' שהוא שם ספירת החסד, ונקרא בשם 'אל שדי'.
לח. מקדש מלך. והסולם ביאר 'כגונא דאיתער רישא איתער
תתאה', שבוה מבאר הוזהר מה שבלעם נמנע מלקללם, כיון שכמו
שמתעורר הראש העליון כך מתנהג הזנב התחתון בו היה אחוז בלעם.

ל'. מקדש מלך ודמשק אליעזר. וראה בספר זוהר הרקיע שביאר
באופן אחר, וכתב שהזוהר מביא ראיה שכשם שספירת המלכות
כשהיא משפיעה חסד לתחתונים היא נקראת בשם 'אל' של ספירת
החסד, כך גם היסוד הנקרא בדרך כלל בשם 'שדי', כשמשפיע למלכות

נפשי צמאה
לדעת

כל רז סודך

זוהר הקדוש המבואר < עם פירוש "הכתר והכבוד"

ביאור בשפה ברורה הפותח את לב הלומד, עם מקורות וביאורים על פי גדולי המפרשים

גדולי הצדיקים שליט"א מעידים: ביאור נפלא כזה טרם בא לעולם

